

Meddelande om en handlingsplan för immateriella rättigheter

2020/21:FPM55

Näringsdepartementet

2020-12-22

Dokumentbeteckning

COM(2020) 760

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén. Att på bästa sätt nyttja EU:s innovationspotential. En handlingsplan för immateriella rättigheter till stöd för EU:s återhämtning och resiliens

Sammanfattning

Kommissionen har identifierat flera utmaningar inom det immaterialrättsliga området; bland annat att EU:s immaterialrättssystem fortfarande är alltför fragmenterat, att många företag och forskare inte drar full nytta av de möjligheter som immateriella rättigheter erbjuder och att verktygen för att underlätta tillgång till och omsättning av immateriella rättigheter är underutvecklade. Trots fortsatta ansträngningar för att förändra situationen konstaterar kommissionen också att intrångsproblematiken alltför omfattande. Slutligen finner kommissionen att avsaknaden av en rättvis spelplan på global nivå ofta leder till nackdelar för EU:s företag när de bedriver verksamhet utomlands. För att möta dessa utmaningar föreslår kommissionen att ett antal åtgärder ska vidtas på området som fokuserar på att; förbättra skyddet av immateriella rättigheter, uppmuntra framförallt små och medelstora företag att effektivt använda sina immateriella tillgångar, förenkla tillgången till och delning av immaterialrättsligt skyddade tillgångar, bekämpa intrången i immateriella rättigheter och verka för en rättvis spelplan på global nivå.

Regeringen välkomnar som utgångspunkt kommissionens meddelande som är ett viktigt steg för att ytterligare harmonisera och stärka immaterialrätten, motverka immaterialrättsintrången och förbättra stödet till främst små och medelstora företag.

1.1 Ärendets bakgrund

Meddelandet och föreslagna åtgärder syftar till att skapa förutsättningar för EU att på bästa sätt ta tillvara sin innovativa potential och främja återhämtning och resiliens bland annat kopplat till covid-19. Meddelandet presenterades den 26 november 2020.

1.2 Förslagets innehåll

Kommissionen konstaterar att immateriella tillgångar, såsom innovationer, konstnärliga och kulturella verk, varumärken, programvara, kunskap (know-how), affärsmodeller och data, är grundstenarna i dagens ekonomi. Immateriella rättigheter, det vill säga patent, varumärken, mönster, upphovsrätt och närstående rättigheter, geografiska beteckningar och växtförädlarrätter, liksom skydd för företagshemligheter, hjälper entreprenörer och företag att öka värdet av sina immateriella tillgångar. Att strategiskt hantera de immateriella tillgångarna har blivit en självklar och väsentlig del av en framgångsrik affärsstrategi, och en förutsättning för att kunna konkurrera globalt. EU bedöms ha vad som krävs för att behålla sin konkurrenskraft i den globala kapplöpningen om tekniskt ledarskap. Unionen har också ett robust regelverk för immateriella rättigheter. Flera av de stora samhällsutmaningarna, såsom grön omställning och hälso- och sjukvård för alla, kan inte hanteras utan innovativa lösningar. Covid-19-krisen har visat att EU är beroende av kritisk innovation och teknik och hur viktigt det är med ändamålsenliga regler och verktyg för immateriella rättigheter. Samtidigt erbjuder den tekniska revolutionen – data-ekonomi, nyttjande av artificiell intelligens (AI), block-kedjor, 3D-skrivare, sakernas internet, liksom nya affärsmodeller som plattformsekonomi och cirkulär ekonomi –, unika möjligheter att modernisera synen på skyddet av immateriella tillgångar. Det finns i dagsläget en rad olika verktyg för att ta fram innovativa lösningar till samhället, men det återstår ett antal luckor och brister när det gäller hur företag inom EU skyddar sitt immateriella kapital och använder det på ett sätt som kommer det europeiska samhället till nytta.

Kommissionen har identifierat fem utmaningar inom det immaterialrättsliga området.

- EU:s immaterialrättssystem är fortfarande alltför fragmenterat, med förfaranden som är komplexa, kostsamma och ibland otydliga, till exempel är de europeiska patenten föremål för dyra nationella valideringsprocesser och parallella rättsprocesser, och som en del av den digitala transformationen behövs tydligare regler för bland annat skyddet för 3D printade alster.
- Många företag, särskilt små och medelstora företag (SMF), och forskare drar inte full nytta av de möjligheter som immateriella

rättigheter erbjuder, till exempel utvecklar inte kunskapsintensiva SMF immaterialrättsstrategier som möjliggör värdering av det innehavda immateriella kapitalet, vilket försvårar möjligheterna att hitta finansiering.

- Verktygen för att underlätta tillgång till och omsättning av immateriella rättigheter är underutvecklade, till exempel är licensieringsprocessen för de allt viktigare standardessentiella patenten mödosam och kostsam för så väl patentinnehavare som teknikanvändare.
- Trots fortsatta ansträngningar för att förändra situationen är intrångsproblematiken alltjämt omfattande.
- Avsaknaden av en rättvis spelplan på global nivå leder till att EU:s företag ofta blir förlorare när de bedriver verksamhet utomlands, till exempel gör inte vissa tredjeländer tillräckligt för att skydda immateriella rättigheter, vilket ofta är till men för EU-företag.

För att komma tillrätta med dessa utmaningar föreslår kommissionen en rad åtgärder som återges nedan.

Bättre skydd av immateriella rättigheter

En första prioritering är att se till att EU:s innovatörer har tillgång till ändamålsenliga och kostnadseffektiva skydd. Att införa det enhetliga patentsystemet är en viktig del. Kostnaden för ett enhetligt patent kommer därigenom att sjunka till cirka en sjättedel jämfört med kostnaden för ett likvärdigt skydd idag. Dessutom kommer ett centraliserat tvistlösningssystem, genom den nya enhetliga patentdomstolen, att öka rättssäkerheten och minska kostnader i jämförelse med dagens parallella förfaranden i flera medlemsstater. För läkemedel och växtskyddsmedel, som är föremål för kliniska prövningar och särskilda förfaranden för försäljningsgodkännande, finns möjlighet till tilläggsskydd (*supplementary protection certificate, SPC*). Implementeringen av reglerna och bedömningen av ansökningarna av tilläggsskydd skiljer sig åt mellan medlemsstaterna, vilket leder till ineffektivitet och oförutsägbarhet. Kommissionen undersöker därför möjligheten att införa en enhetlig mekanism för beviljande av tilläggsskydd och/eller att skapa ett enhetligt intyg om tilläggsskydd.

Kommissionen har också för avsikt att se över EU:s lagstiftning om skydd av mönster. Målet är att göra det enklare och billigare att skydda mönster i EU, särskilt inom områdena textilier, möbler och elektronik, samt att se över incitament för att stödja omställningen till en digital och grön ekonomi.

Kommissionen förordar även en ny strategi för hur geografiska beteckningar ska skyddas. Geografiska beteckningar är beteckningar på produkter som är

förknippade med den naturliga miljön och de lokala producenternas kunskande. Kommissionen kommer att undersöka olika sätt att stärka, modernisera, rationalisera och bättre kontrollera efterlevnaden av geografiska beteckningar för jordbruksprodukter, livsmedel, viner och spritdrycker. Utifrån den pågående övergripande omarbetningen av systemet för geografiska beteckningar för jordbruksprodukter kommer kommissionen, utifrån en grundlig konsekvensbedömning, att överväga genomförbarheten i att skapa ett effektivt och transparent system för geografiska beteckningar även för icke-jordbruksprodukter.

Gemenskapens växtförädlarrätt spelar också en avgörande roll för EU:s ekonomi. Kommissionen kommer att fortsätta att övervaka att systemet tillämpas på rätt sätt och sträva efter att införa ytterligare förbättringar där så behövs, till exempel genom riktad omarbetning av lagstiftningen.

Den digitala revolutionen kräver en diskussion om vad som ska skyddas och hur. Kommissionen kommer tillsammans med intressenter och immaterialrättsmyndigheter att utforska användningen av ny teknologi, såsom AI och blockkedjor, för att vidareutveckla effektiviteten av de immaterialrättsliga systemen. Diskussioner om AI:s konsekvenser för immaterialrätten pågår både i Europa och internationellt. Kommissionen kommer i ett första steg att kartlägga och analysera olika frågor samt delta i samtal med berörda parter inom området. Kommissionen kommer vidare att i samarbete med medlemsstaterna och berörda parter säkerställa att regelverkens tillämpning sker på ett sammanhängande och likvärdigt sätt.

På upphovsrättsområdet ska kommissionen i enlighet med översynsklausuler utvärdera tillämpningen av ett antal rättsakter och i några fall överväga om det finns behov av att föreslå lagändringar. Skyddstidsdirektivet, portabilitetsförordningen, geo-blockeringsförordningen och det s.k. Marrakesh-direktivet är exempel på rättsakter som ska ses över. Kommissionen ska också fortsätta stödja medlemsstaternas genomförande av EU:s två nya upphovsrättsdirektiv. För kommissionen är utfärdandet av riktlinjer till medlemsstaterna om implementeringen av artikel 17 i DSM-direktivet viktigt i detta arbete.

Uppmuntra framförallt små och medelstora företag att använda immateriella tillgångar mer effektivt

Även om en genomtänkt immaterialrättsstrategi kan vara en tillväxtkatalysator är det ofta svårt för innovatörer och skapare att förstå fördelarna med immateriella tillgångar. Kommissionen anser därför att Europa bör dra större fördel av värdet av den kunskap som företagen skapar, utvecklar och delar genom att erbjuda dem hjälp att hantera sina immateriella tillgångar

mer aktivt. Kommissionen kommer under 2021 i samarbete med EUIPO att erbjuda finansiell hjälp i form av immaterialrättscheckar till små och medelstora företag som påverkats av covid-19-krisen för att hjälpa dem att hantera sina immaterialrättsliga portföljer.

Kommissionen kommer även att vidareutveckla den immaterialrättsliga rådgivningen inom Horisont Europa-programmet och utveckla möjligheterna att utvidga rådgivningen till andra av EU:s forsknings- och investeringsprogram. Kommissionen räknar också med att tillhandahålla en enda kontaktpunkt för tillgång till information och rådgivning om immateriella rättigheter genom att EUIPO utvecklar en plattform, en europeisk informationscentral för immaterialrätt, för ändamålet.

Vidare kommer kommissionen att tillsammans med den finansiella sektorn diskutera hur en värdering av de immateriella rättigheterna kan hjälpa finansiärer att beakta de små och medelstora företagens immateriella tillgångar. Det pilotprojekt för teknisk ”due diligence” som annonserats i strategin för små och medelstora företag kommer att vara ett sätt att pröva värderingen av immateriella rättigheter i en bredare teknikrelaterad kontext.

Bättre tillgång till och delning av immaterialrättsligt skyddade tillgångar

I dagens ekonomi är det avgörande med enklare och snabbare tillgång till kunskap, data och teknik, även sådan som omfattas av immaterialrättsligt skydd. En hållbar, grön och konkurrenskraftig ekonomi behöver verktyg för att i kristider underlätta tillgången till kritisk teknik som omfattas av immaterialrättsligt skydd, underlätta licensiering av upphovsrätt och standardessentiella patent samt främja delning av data.

Kommissionen ser ett behov av bättre verktyg som förenklar tillgången till kritiska immateriella tillgångar i kristider. Kommissionen undersöker därför möjligheter att skapa incitament för en snabb sammanslagning av dessa tillgångar, till exempel genom ett nytt licensieringssystem som gör kritiska immateriella rättigheter tillgängliga på ett kontrollerat sätt och på tillfällig basis, så att produktionen av immaterialrättsligt skyddade produkter snabbt kan öka.

Kommissionen ser också ett behov av att säkerställa att effektiva system för utfärdande av tvångslicenser finns, som ska användas som en sista utväg och säkerhetsnät, när alla andra ansträngningar för att göra immateriella rättigheter tillgängliga har misslyckats. Kommissionen uppmanar medlemsstaterna att säkerställa att de verktyg de har är så effektiva som möjligt, till

exempel genom att införa påskyndade förfaranden för utförande av tvångslicenser i nödsituationer.

2020/21:FPM55

För att underlätta licensiering och delning av immateriella rättigheter anser kommissionen att det finns ett behov av mer insyn avseende ägande och förvaltning av immateriella rättigheter. Inom patentområdet kommer det enhetliga patentet att bidra till verkliga framsteg. Användning och utbyte av högkvalitativ metadata och ny teknik som blockkedjor kan också bidra till ökad öppenhet och bättre förvaltning av rättigheter och identifiering av rättighetsinnehavare. På upphovsrättsområdet kommer kommissionen därför fortsätta sitt arbete med att främja en välfungerande *upphovsrättslig infrastruktur* i syfte att underlätta användning och utbyte av metadata inom EU. Kommissionen kommer också att inleda en studie om upphovsrätt och ny teknik, som kommer att fokusera på förvaltning av upphovsrätt och AI.

Standardessentiella patent är patent för tekniker som ingår i standarder. Mängden standardessentiella patent och antalet ägare av standardessentiella patent ökar. Standardessentiella patent spelar en avgörande roll i utvecklingen av 5G och sakernas internet. Det är viktigt att ha stabila, effektiva och rättvisa regler för licensiering av standardessentiella patent. Trots vägledningen i meddelandet om standardessentiella patent från 2017 har vissa företag fortsatt svårt att komma överens om licensiering. Detta kan ofta leda till tvister om överträdelser och oskäliga villkor. Kommissionen kommer att underlätta branschledda initiativ för att minska friktioner och rättstvister bland aktörer inom specifika sektorer. Kommissionen kommer även att överväga reformer för att ytterligare klargöra regelverket för anmälan, licensiering och tillämpning av standardessentiella patent.

Som anges i kommissionens europeiska strategi för data behöver EU ett gediget ramverk för att företag ska kunna skapa, komma åt och dela data. För att främja detta krävs en säker miljö där företag kan fortsätta investera i generering och insamling av data, samtidigt som data delas på ett säkert sätt. Direktivet om företagshemligheter innehåller redan effektiva verktyg för skydd. Det kan emellertid vara nödvändigt att klargöra dess tillämpningsområden, till exempel vilken typ av uppgifter eller datauppsättningar som skulle kunna betecknas som företagshemligheter, om den nuvarande uppsättningen av undantag kan stödja dataekonomin och den gröna ekonomin, samt om och på vilket sätt de verktyg som erbjuds i direktivet kan användas för att effektivt motverka att uppgifter och datauppsättningar olagligen anskaffas, utnyttjas och röjs.

Som en uppföljning av den europeiska strategin för data ska kommissionen påbörja en översyn av databasdirektivet. En utvärdering av direktivet har

visat att det råder osäkerhet när det gäller skyddet för databaser och att direktivet behöver revideras för att underlätta delning av och handel med maskingenererad data och data som genereras i samband med utbyggnaden av sakernas internet.

Bekämpa intrång i immateriella rättigheter

Kommissionens utgångspunkt är att effektiva sanktioner är en viktig del av ett välfungerande system för immateriella rättigheter. Utöver att fortsätta övervaka tillämpningen av direktivet om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter ser kommissionen ett tydligt behov av att öka ansträngningarna för att motverka förfalskningar och piratkopiering men även nya former av intrång i immateriella tillgångar, så som it-stöld av företagshemligheter, olaglig ip-tv och andra former av olaglig streaming.

Kommissionen har nyligen presenterat sitt förslag till nya regler som klargör och uppdaterar onlineplattformars ansvar och som avlägsnar hinder för dessa att vidta frivilliga åtgärder för att ta itu med olagligt innehåll (varor eller tjänster).

Kommissionen ser även att de brottsbekämpande myndigheternas kapacitet måste stärkas avsevärt och att bekämpningen av immaterialrättsintrång måste prioriteras högre. Kommissionen uppmanar bland annat alla berörda parter att försätta diskussionerna med Europol för att ytterligare förbättra generella riskbedömningar och främja effektiva och samordnade åtgärder för att förhindra immaterialrättsrelaterad brottslighet. Kommissionen planerar vidare att utvidga kommissionens mandat och stärka Olafs roll inom området.

Kommissionen kommer att förstärka samarbetet mellan alla inblandade aktörer – rättighetshavare, leverantörer, olika former av mellanhänder (t.ex. onlineplattformar, sociala medier, reklambranschen, betaltjänster, domännamnsregistratorer samt transport- och logistikföretag) och offentliga tillsynsmyndigheter (inklusive administrativa organ, tull, polis, marknads-kontrollerande myndigheter och de allmänna åklagarmyndigheterna) för att begränsa immaterialrättsintrången. För ändamålet kommer en ”EU-verktygslåda” mot förfalskningar att tas fram som bland annat baseras på välbeprövade branschledda initiativ. Verktygslådan kommer att bidra till att klargöra roller och ansvarsfördelning samt identifiera samarbetsmetoder. En grundläggande del rör tillhandahållandet av relevant information om produkter och tillhandahållare. Även användandet av ny teknologi kommer att uppmuntras.

Mot bakgrund av lyckade initiativ som tagits under pandemin för att motverka förfalskningar kommer kommissionen också att uppmantra kampanjer för att bekämpa att hälsofarliga konsumentprodukter når marknaden.

Rättvis spelplan på global nivå

Företagen i EU måste kunna förlita sig på stabila, globala konkurrensvillkor när de konkurrerar utomlands. Det finns underlag som visar att EU-företag står inför stora utmaningar i tredjeländer, bl.a. på grund av svaga immaterialrättsliga regler och sanktioner, påtvingad tekniköverföring och andra orättvisa metoder, som till exempel begränsningar i ägandet av immateriella rättigheter vid gemensamma forskningsresultat, mycket omfattande extraterritoriella förbud att väcka eller vidhålla talan samt it-stöld. EU besitter en unik ställning för att agera som en global normgivare i frågor som rör immateriella tillgångar.

Kommissionen menar att EU kan och kommer att fortsätta att kämpa för ett stabilt och effektivt globalt ramverk för immateriella tillgångar. Samtidigt behöver EU skyddas bättre mot stöld av immateriella tillgångar, spionage och andra former av missbruk av immateriella tillgångar som har ursprung i tredje länder men som påverkar europeiska marknader.

För att möta utmaningarna på detta område kommer kommissionen fortsätta arbeta för att få till stånd ambitiösa immaterialrättsavsnitt i handelsavtal. Kommissionen kommer också föra dialoger med de viktigaste handelspartnerna och andra prioriterade länder för att bland annat främja reformer på immaterialrättens område.

Samtidigt som kommissionen fortsätter främja en global gemensam spelplan med lika villkor kommer ansträngningarna att ökas för att skydda EU-företag mot orättvisa metoder. I det arbetet kommer kommissionen att använda sig av följande två rapporter *bevakningslistan över förfalskningar och piratkopiering*, som bland annat rapporterar marknadsplatser och tjänstleverantörer som påstås delta i, underlätta eller dra nytta av immaterialrättsintrång, och *tredjelandsrapporten* som identifierar tredjeländer där skyddet och säkerställandet av skyddet av immateriella rättigheter (online och off-line) ger anledning till störst oro. Båda dessa rapporter kommer att uppdateras regelbundet och åtgärder för att hantera identifierade brister kommer att övervakas noggrant.

Kommissioner ser också ett behov av att se till att alla länder utanför EU och deras företag följer det immaterialrättsliga regelverket även när de deltar i

samarbeten med europeiska forskningsorganisationer. För detta ändamål kommer nya ramvillkor för internationellt forskningssamarbete med organisationer i tredjeländer att utvecklas.

Det är av yttersta vikt att EU talar med en stark och enad röst i globala forum (såsom WIPO, WTO, WHO, UPOV och OECD). Kommissionen kommer att samarbeta med medlemsstaterna och andra berörda parter för att hitta och försvara globala standarder för skydd av immateriella rättigheter och bästa möjliga lösningar på nya utmaningar, såsom behovet av att säkerställa rättvis tillgång till behandlingar, vacciner och diagnostik i kampen mot covid-19.

För att skydda varumärkenas värde kommer kommissionen överväga att låta EU ansluta sig till Singaporefördraget om varumärkesrätt. Kommissionen kommer även framöver att delta aktivt i förhandlingarna om en internationell överenskommelse om skydd för radio- och tv-företags utsändningar. Kommissionen avser också att fortsätta arbetet med EU:s ratificering av Peking-fördraget om audiovisuella framföranden, som undertecknades av EU i Peking 2013.

Härutöver kommer kommissionen fortsätta stödja europeiska företag som agerar utomlands genom att bland annat inrätta ett nytt hjälpcenter rörande immateriella tillgångar (IP SME Helpdesk) i Indien. Slutligen kommer kommissionen att öka sina ansträngningar för att erbjuda kvalificerat tekniskt stöd för att hjälpa utvecklingsländer att nyttja immateriella tillgångar på bästa sätt för att stödja ekonomisk tillväxt.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Meddelandet i sig har ingen påverkan på svenska regler.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Meddelandet har ingen omedelbar budgetär konsekvens för Sverige då det inte innehåller några konkreta förslag till åtgärder. Eventuella kostnader som förslagen kan leda till för den nationella budgeten ska finansieras i linje med de principer om neutralitet för statens budget som riksdagen beslutat om (prop. 1994/95:40, bet. 1994/95FiU5, rskr. 1994/95:67). Utgiftsdrivande åtgärder på EU-budgeten behöver finansieras genom omprioriteringar i den fleråriga budgetramen (MFF).

Kommissionen har inte belyst några jämställdhetsaspekter i sitt meddelande.

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar som utgångspunkt kommissionens meddelande som är ett viktigt steg för att ytterligare harmonisera och stärka immaterialrätten, motverka immaterialrättsintrången och förbättra stödet främst till små och medelstora företag. Eventuella åtgärder som vidtas behöver genomföras på ett samhällsekonomiskt effektivt och inkluderande sätt inom ramen för långsiktigt hållbara offentliga finanser.

Sverige har aktivt verkat för att ett enhetligt patentsystem ska införas inom EU med ett centraliserat tvistlösningssystem genom en enhetlig patentdomstol. När det enhetliga patentsystemet väl finns på plats skulle ett enhetligt tilläggsskydd kunna vara ett nästa steg i syfte att effektivisera och förenkla tillämpningen av tilläggsskydden i EU. Regeringen ser även positivt på översynen av lagstiftningen om skydd av mönster, men är tveksam till en reglering som innebär att skyddet för reservdelar begränsas. Vad avser förslaget om geografiska beteckningar finns det en önskan från vissa medlemsländer att öppna upp för reglering av geografiska beteckningar för icke-jordbruksprodukter. Regeringen är tveksam till behovet av en sådan reglering men välkomnar kommissionens förslag om att först efter en grundlig konsekvensanalys överväga ett sådant regelverk. När det gäller insatser riktade till små och medelstora företag är det viktigt att dessa utgår från företagets behov. Vidare är regeringen positiv till en riktad omarbeting av den europeiska växtförädlarrättsförordningen där behov finns.

När det gäller de presenterade initiativen på upphovsrättsområdet är kommissionens arbete i ett sådant skede att det ännu är för tidigt att redovisa en ståndpunkt. Regeringen välkomnar dock kommissionens fortsatta arbete med att nå en internationell överenskommelse om förstärkt skydd för radio- och tv-företag. Sverige har länge anslutit sig till den förhandlingsposition som EU har antagit, och som i sina huvuddrag motsvarar gällande regler i EU.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Meddelandet har på ett övergripande plan välkomnats av medlemsstaterna.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas ståndpunkter är ännu inte kända.

Meddelandet har inte gått ut på remiss.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Inte tillämpligt eftersom meddelandet inte är en rättsakt. Flera rättsakter omfattas dock av kommissionens förslag.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Inte tillämpligt eftersom meddelandet inte är en rättsakt.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Inte känt.

4.2 Fackuttryck/termer